

УДК 81.23: 159.923.2

DOI <https://doi.org/10.30970/PS.2021.8.10>

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОДІЇ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ ЖІНКАМИ В КОНТЕКСТІ НАРАТИВНОГО КОНСТРУЮВАННЯ ДОСВІДУ

Ірина Колобова

*Інститут психології імені Г.С. Костюка
Національної академії педагогічних наук України,
вул. Паньківська, 2, м. Київ, Україна, 01033
e-mail: ideal-p@ukr.net*

У статті представлено дослідження психологічних особливостей інтерпретації життєвого досвіду, зокрема досвіду розірвання шлюбу розлученими жінками. В оптиці психолого-герменевтичних досліджень та «інтерпретативного повороту» інтерпретація досвіду представлена як основний механізм наративного конструювання. Дослідження інтерпретаційних процесів відбувається у виявленні й аналізі смислоутворювальних функцій, ціннісної сфери; у пошуку імпліцитних бажань, намірів, мотивів; у виокремленні інтерпретаційних стратегій і шаблонів. Метою статті є розробка методології дослідження психологічних особливостей розуміння та інтерпретації досвіду розірвання шлюбу жінками в контексті наративного конструювання. У роботі проаналізована багаторівнева модель дослідження інтерпретаційних стратегій із використанням автобіографічних текстів з описанням події розлучення. Представлено, що переживання є головним психічним феноменом, що підлягає осмисленню, і виступає у свідомості окремо виділеним компонентом досвіду – подією. Переживання проблемного досвіду в жінок спричиняє утворення проблемно насиченого наративу, який своєю чергою суттєво знижує самооцінку, призводить до пасивної позиції щодо проблеми, не дозволяючи розкрити її потенціальний ресурс. Зазначено, що інтерпретація події розлучення жінкою проходить декілька етапів: фаза стресу (навіть за ініціативи жінки), фаза трансформації (відновлення чи поглиблення стресу) і фаза аналізу минулого чи його ігнорування. Виокремлення інтерпретаційних стратегій відбувається в розрізі таких планів: психолінгвістичному, емоційному, інтенціональному й змістовно-сисловоому. Психолінгвістичний компонент відбиває принципи категоризації світу, основний тезаурус і лексичні особливості. Емоційне навантаження, що представлено у вигляді мовних і текстових маркерів емоцій, експлікується через спосіб їх розташування в тексті, стилістичні засоби організації, чергування експресивних і нейтральних фрагментів. Іntenціональний план уможливило виявити причини вибору інтерпретаційної стратегії та внутрішню логіку наративного конструювання, тому розглядається як важлива психологічна детермінанта когнітивних процесів. У розрізі змістовно-сислового плану досліджується процес трансформації особистого досвіду в його асимільовану особистісну форму, що передбачає збагачення та розширення смислового простору через синтез нових смислів.

Ключові слова: розуміння та інтерпретація власного досвіду, наративне конструювання, автобіографічний наратив, жіночий наратив, досвід розірвання шлюбу.

Вступ. Як відомо з виразу Й. Брокмессера й Р. Харре, «життєві історії не тільки відбуваються, але й розказуються» [3, с. 30]. Фрагмент буттєвого досвіду, повсякденного чи критичного, зображений у тексті, робить його живим свідком, але підкупленим самим автором історії, що намагається залучити на свою сторону симпатію читача чи слухача як співучасника. Автобіографічний наратив – це історія не про історію, а про того, хто її написав. Саме цей параметр відвертого суб'єктивізму дозволяє використовувати авто-

біографічні наративи як предмет психологічних досліджень. З боку психогерменевтики мають інтерес не тільки характерні риси особистості, а наративні й інтерпретаційні стратегії, які вона обирає під час об'єктивації подій. Кожна з обраних стратегій вміщує різноманітні проєкції життєвого шляху крізь призму «буття-під-поглядом» [18].

Активізація інтерпретаційних процесів відбувається під час ситуації невизначеності, що вимагає трансформації смислового поля, перегляду цінностей і життєвого шляху. Ми прагнемо з'ясувати особливості протікання процесів осмислення досвіду за умови складної життєвої практики, зокрема події розірвання шлюбу. Особливо викликають інтерес особистісні чинники, які сприяють здатності до такої інтерпретації, що вможливило легко пережити цей досвід і трансформувати його в найвигідніші для саморозвитку форми.

Проблема інтерпретації досвіду в критичних обставинах вивчалась у роботах вітчизняних дослідників Н. Чепелевої, зокрема самопроєктування особистості в кризових життєвих обставинах [23]; інтерпретацію особистістю конфліктних ситуацій досліджувала І. Кошова [11]; на формуванні життєвої перспективи в ситуації невизначеності зосередила свою увагу О. Павленко; [17] особливостям самоприйняття жінок після розлучення присвячено праці О. Донець [8].

Серед зарубіжних авторів можна виділити Ф. Василюка, який займався дослідженнями проблеми подолання критичних ситуацій [4]; В. Нуркову – розглядала використання ресурсів автобіографічної пам'яті у важких життєвих обставинах [15; 16]; Є. Сапогову, що розкрила питання перепитій і хамартій у біографічних і квазібіографічних наративах [19].

Теоретичною основою статті є положення Н. Чепелевої про наративізацію свідомості як здатності описати себе й свій життєвий досвід у вигляді цілісної розповіді. Автобіографічний наратив розглядається нами не тільки як оповідання про обставини, значущі події, участь у суспільному житті, а насамперед як «багаторівневе психологічне утворення, що актуалізується під певні цілі» [19, с. 8].

Ситуація розлучення пов'язана з важкими переживаннями для всіх членів родини. Незважаючи на інтенсивне поширення жіночої емансипації, саме жінки першими звертаються до психологічної допомоги. Виявлення непродуктивних форм інтерпретації досвіду розірвання шлюбу жінками актуальне у зв'язку з недостатньою вивченістю питання та необхідністю підвищення цінності шлюбно-сімейної сфери на тлі психологічного дистанціювання через цивільні стосунки.

Метою статті є розроблення методології дослідження психологічних особливостей розуміння та інтерпретації досвіду розірвання шлюбу жінками в контексті наративного конструювання.

Результати теоретичного аналізу проблеми. Дослідження психологічних особливостей особистості в умовах складних життєвих обставин підводять до викладення пізнавальних форм, які активізуються в процесі об'єктивації досвіду. Зазвичай виділяють два основні способи пізнання себе й світу: тезаурусний і наративний. За формулюванням М. Епштейну, «тезаурус» і «нاراتив» розглядають особисте життя як лінгвокультурну конструкцію, як спосіб нашого опису життя в рамках певної мови» [26, с. 48]. Якщо тезаурус охоплює весь подієвий континуум разом зі спогадами, асоціаціями, засвоєним знанням, поняттями й значеннями, то наратив виступає «способом організації мислення, що визначає різні варіанти інтерпретації подій і, відповідно, породження, а не відбиття, розповіді про те, як це було» [9, с. 116]. У межах психолого-герменевтичних досліджень найбільший інтерес має саме наративне конструювання досвіду, враховуючи, що в наративі відбувається авторське ставлення до життя з накладанням фільтрів особистих переживань, емоцій, уявлень, принципів, цінностей. Якісний наративний підхід у дослідженні особистості розкрив для психології цілий пласт свідомого життя в здатності породжувати

тексти, з яких дослідник добуває сенси й інтерпретації для складання повнішого психологічного портрета, ніж це можна зробити кількісними методами. Мета герменевтичних вишукувань – не в зіставленні реальної історії та оповідання, а в дослідженні смислоутворювальних функцій, ціннісної сфери; в пошуку внутрішніх імпліцитних бажань, намірів, мотивів; в аналізі способів, які використовуються під час розв'язання життєвих задач; у виявленні інтерпретаційних стратегій і шаблонів.

Як зазначає Н. Чепелева, персональні варіанти інтерпретацій формуються під час засвоєння інтерпретаційних схем, що породжені не тільки особистим дискурсом, а також дискурсами соціокультурного оточення.

Н. Чепелевою виділено такі основні типи інтерпретаційних схем:

- смислові, що містять особистісні смисли, значення, а також характер включення їх у структуру свідомості особистості;
- культурні, що спираються на запозичені в культурному оточенні зразки й шаблони, способи реагування;
- когнітивні, що містять спогади, знання та уявлення суб'єкта [1, с. 13].

Інтерпретаційна схема як персональна дискурсивно-контекстуальна рамка або «фрейм», за І. Гофманом, обмежує ситуацію очікуваннями й припущеннями того, що має відбутися далі навіть при погляді, кинутому мимохідь [6, с. 99]. Це припущення виступає автоматичним миттєвим відгуком на розпізнання та розрізнення дій, слів, поведінки, природних чи соціальних явищ. У разі додаткового пояснення розуміння сприйнятого уточняється, поглиблюється чи заміщується іншою інтерпретаційною схемою. Вибір інтерпретаційних схем, правил, технологій, що використовує особистість під час інтерпретаційного акту, формує її інтерпретаційну стратегію, визначаючи таким чином персональний стиль конструювання досвіду.

Індивідуальний спосіб інтерпретації збирає не тільки картину минулого чи теперішнього досвіду, а і є головною детермінантою життєвих перспектив. Домінантні компоненти досвіду, що нами розуміються як найбільш значущі фрагменти буття, у випадку відхилення від знайомої траєкторії в теперішньому чи прогнозованому майбутньому призводять до загострення переживань чи навіть у крайньому разі до життєвої кризи [17, с. 241]. Переживання є головним психічним феноменом, що підлягає осмисленню та означенню, і виступає у свідомості окремо виділеним компонентом досвіду – подією. Подія стає подією, коли вона наділяється надмірним значенням серед інших та є каталізатором нових форм інтерпретацій.

Будь-яка критична ситуація, зокрема подія розлучення, здатна хоч і на деякий час створити ілюзію втрати контролю над звичною зоною впливу. Активізується прагнення вхопити інтерпретацію, що наближає до «психологічного гомеостазу», втішає та стабілізує емоційний стан.

Вибір інтерпретаційної стратегії розлученої жінки після події проходить декілька етапів, які можна умовно поділити на фазу стресу (навіть за ініціативи розлучення в жінки), фазу трансформації (відновлення чи поглиблення стресу) і фазу аналізу минулого чи його ігнорування. Тому закономірно, що віддаленість від події значною мірою впливає на силу переживання, рівень емоцій і протікання рефлексивних процесів. За готовності до реінтерпретації та відкритості новому відбувається поетапна трансформація смислових структур, незважаючи на збереження в пам'яті змісту й характеру протікання події.

Переживання складних життєвих обставин у жінок призводить до утворення проблемного нарративу, який своєю чергою суттєво знижує самооцінку, спричиняє пасивну позицію щодо проблеми, не дозволяючи розкрити її потенціальний ресурс. Такий тип інтерпретації досвіду нівелює засоби подолання стресу й тривоги, що експлікуються через

такі механізми захисту, як уникнення, заперечення та проєкція. Під проєкцію розуміється сприйняття оточення як вороже-агресивного. Фіксація своєї уваги на негативних аспектах минулого досвіду призводить до екстраполявання його на майбутнє.

Інтерпретація кризових ситуацій у родині була досліджена О. Любімовою. У роботах відзначено, що в багатьох автобіографічних оповідах згадуються конфлікти, кризи в стосунках, відзначаються брак часу в одного із членів подружжя (або обох) для сім'ї через зайнятість на роботі, загальне погіршення взаємин між партнерами й тимчасове їхнє призупинення («стосунки змінилися через нестачу уваги, з'явилася нудьга, розчарування, бувають сварки», «ми обоє багато працюємо, і тому не виходить проводити багато часу разом», «на третій рік взаємини погіршилися, стали нестабільними – чоловік замкнений, не йде на контакт, ми часто думаємо про розлучення», «а після цього ми розійшлися на 4–5 років, кожен займався своїми справами, і ми не бачилися») [14, с. 73].

Смислове впорядкування будь-якої події відбувається відповідно до внутрішньої екзистенційної логіки [19, с. 23], що відбиває індивідуальний спосіб урегулювання ситуації залежно від розуміння імплікаційних зв'язків. Наступні рішення, вибір, поведінка, дії та навіть емоційний стан виступають лише похідними функціями, які утворені внутрішніми логічними операціями, частина з яких може повністю не усвідомлюватися. Нерозвинута чи хибна екзистенційна логіка призводить до непродуктивних інтерпретаційних стратегій і посилення проблемного чи драматичного досвіду. Прикладом такої логіки можуть виступати такі ствердження типу «якщо..., то...», що представлені у сфері подружніх стосунків: «мій чоловік – не гідна поваги людина, а значить, усі чоловіки такі самі» (узагальнення думки про чоловіків на підставі одного представника чоловічої статі), «оскільки мій чоловік не виконує свої обов'язки, я не можу бути з ним щасливою» (логіка зумовленого щастя), «чоловік почав все менше звертати на мене уваги, певно, я стала поганою дружиною» (насправді невідома справжня причина зниження уваги чоловіка).

Ми бачимо, що використання як аргументації недоведених і довільно прийнятих положень, запозичених із родинних чи соціокультурних текстів, призводять до формування стверджень, в основі яких помилкові причинно-наслідкові зв'язки. Подібні квазіаргументації утворюють сімейні й соціальні міфи, якими можуть користуватися з покоління в покоління, надаючи їм статус істини буття [7, с. 40]. Породжені ними логічні зв'язки виявляють себе не інтроспекційно, а через переважання надмірних неконтрольованих емоцій і специфічних переживань.

Запуск процесів реінтерпретації та трансформації смислоутворювальних елементів лежить, на наш погляд, у готовності заміни екзистенційної логіки й виходу зі звичної «циклічної» поведінки [5, с. 3]. Для «циклічної» людини характерний єдиний відомий йому тип вибору, який він постійно здійснює, – це вибір одного з можливих загальноприйнятих варіантів реакції на запропоновані йому долею обставини, що також сприймаються ним як типові. Особистість «лінійної» поведінки визнає і доводить, що крім відомих правильних шляхів у реальності існують і невідомі, тому з кожного положення може бути декілька правильних виходів.

Причину «циклічної» поведінки Н. Чепелева вбачає в надмірній «зануреності» у досить різноманітні й суперечливі дискурсивні області соціокультурного досвіду, що сприяє породженню особистих квазінарративів, які є не результатом осмислення, а «проковтуванням» зразків, породжених засобами масової інформації та зціплених між собою за мозаїчним принципом [22, с. 22].

Спіраючись на попередні дослідження інтерпретаційних процесів, зокрема на структурно-функціональну модель О. Павленко й виділені категорії аналізу інтерпретації в конфліктних ситуаціях І. Кошової, ми визначили такі основні плани, в розрізі яких

здійснюється герменевтичний аналіз (його лінгвістичні й дискурсивні форми) текстової інтерпретації життєвого досвіду: *психолінгвістичний, емоційний, інтенціональний, змістовно-смысловий* [17, с. 11].

Психолінгвістичний компонент. Початковим етапом у психолого-герменевтичному аналізі є рівень конкретної мовної реалізації дискурсивного змісту [13, с. 16]. Сюди, на думку В. Черняхівської, належить [21, с. 90]:

- рівень тексту, його лінгвістична та стилістична інтерпретація;
- комунікативна функція та комунікативне ядро;
- тематичне розгортання та тематична прогресія;
- жанр та організація життєвого сюжету.

Психолінгвістичний компонент інтерпретації відбиває принципи категоризації світу, основний тезаурус і лексичні особливості побудови. У розрізі такого плану визначається авторська позиція до ситуації, відтворюються характеристики діючих осіб, подій, об'єктів оточення. Особливого для виявлення психологічних особливостей значення набуває тональність тексту, що виявляє психологічне забарвлення мови, яке може бути «інформативним», «драматичним», «жартівливим», «урочистим» і навіть «саркастичним» [10, с. 305].

З комунікативною тональністю тексту тісно пов'язане *емоційне навантаження*, представлене в тексті ярусом мовних і текстових маркерів емоцій. Таким маркером може виступати як прямий опис емоцій: «була засмучена», «дедалі ставало гірше», «радість охопила душу», так і концептуальний, наприклад, «не витримала», «порожнеча усередині», «літала на крилах». Крім вищезазначених маркерів, емотиви експлікуються через спосіб їх розташування в тексті, стилістичні засоби організації, чергування експресивних і нейтральних фрагментів.

Розгляд особливостей інтерпретації власного досвіду в розрізі емоційного знаку представлено в дослідженнях М. Шиловської. Вона виділяє чотири типи наративів [25, с. 313–325]:

- 1) амбівалентний тип (наратив, що породжується в процесі створення автобіографії досліджуваними, в яких переважає невизначене ставлення до власного досвіду);
- 2) емоційно-негативний тип (наратив, що породжується в процесі створення автобіографії досліджуваними, в яких переважає негативне ставлення до власного досвіду);
- 3) емоційно-позитивний тип (наратив, що породжується в процесі створення автобіографії досліджуваними, в яких переважає позитивне ставлення до власного досвіду);
- 4) емоційно-нейтральний тип (наратив, що породжується в процесі створення автобіографії досліджуваними, які описують формальні події життя, не виражаючи свого ставлення до них).

Залежно від психологічних параметрів відбираються ті мовні одиниці, яким власне емоційне значення та знак та які організують висловлення з прагматичною метою – передачі реального чи бажаного психологічного стану.

Жінки емоційніші й відкритіші, ніж чоловіки. Їх інтерпретаційна активність здійснюється переважно шляхом емоційної складової частини. В емоційних текстових актах жінки використовують такі емотиви, що є носіями головних смислів та артикулюють себе в емоційно-підсилювальних прислівниках, прикметниках, вигуках, інвективах і насамперед в емоджі. Емоційний вибір жінки дістає з глибини не тільки інтерпретаційне ядро наративу, але й репрезентує інтенції та мотиви.

Під час дослідження інтерпретації досвіду, як і будь-якого дискурсу, важливим аспектом виступає інтенціональна складова частина. *Інтенціональний план* уможливорює виявити причини вибору інтерпретаційної стратегії та внутрішню логіку наративного кон-

струювання, тому розглядається нами й іншими дослідниками [2; 12; 18; 27] як важлива психологічна детермінанта когнітивних і комунікаційних процесів. Серед низки внутрішніх мотивів і цілей слушно виділити первісні психологічні потреби, прагматичні наміри, досягнення конкретних задач і життєвих планів.

Переживання події розлучення пов'язане зі зміною типу рефлексії та екзистенційної оцінки, які зумовлюють смислові й адаптаційні механізми. У спробах раціонально пояснити невдалий життєвий досвід жінка прагне знайти смисли життя в минулому, зрозуміти закономірності, зробити аналіз пережитого. У розрізі *змістовно-смислового плану* інтерпретації досліджується процес трансформації особистого досвіду в його асимільовану особистісну форму, що передбачає збагачення та розширення смислового простору через синтез нових смислів [1, с. 19]. Н. Чепелевою та С. Рудницькою було вдало виділено основні рівні дискурсивних технологій, що використовуються в процесі організації особистого досвіду: «плагіатор», «читач» та «автор», для яких характерні своя специфіка смислотворення [24, с 367–369]). Так, на початковому етапі спостерігається запозичення та копіювання чужих смислів, сімейних і соціальних шаблонів, розуміння досвіду відбувається на значеннєвому рівні. Наступним кроком розвитку смислотворення визначено здатність не просто копіювати, а присвоювати й засвоювати смисли, виділяти основний зміст події, впорядковувати елементи досвіду в часовій і подієвій перспективі, виокремлювати пріоритетні смислові сфери. Такі компетенції свідчать про опанування певною мірою технології наративізації досвіду. І останнім верхнім інтерпретаційним ярусом є породження власних «авторських» смислів і текстів, здатність до глибинного розгорнутого розуміння досвіду, що розкриває себе через створення цілісної оповіді життя з розгорнутим сюжетом, оформленими висновками й особистим проєктом.

Висновки. Саморозвиток особистості в межах постнекласичного психолого-герменевтичного підходу передбачає формування здатності до розуміння та інтерпретації власного досвіду через уміння переосмислювати й трансформувати життєвий шлях у ситуаціях невизначеності, перепитій і криз. Значну роль у такому процесі відіграють такі характеристики особистості, що вможливають вибудовувати стійку психічну реальність, відтворювати особистісний проєкт і зберігати моральні й життєві цінності. Дослідження інтерпретації досвіду розлучення дозволяє виявити дискурсивні й наративні стратегії конструювання, що обирає жінка в кризових ситуаціях. Якісні методи дослідження психологічних особливостей уможливають використання інтегрованих підходів, що містять психолінгвістичні й дискурсивні компоненти аналізу. Помилкова екзистенційна логіка, що лежить в основі неглибоких інтерпретаційних актів, призводить до посилення проблемного чи драматичного досвіду, тому виокремлення продуктивних і непродуктивних критеріїв – наступна задача в контексті підвищення інтерпретаційних здібностей.

Список використаної літератури

1. Актуальні проблеми психології : Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Том. II : Психологічна герменевтика. Київ, 2020. № 12. 144 с.
2. Афиногенова В.А. Интенциональная и интерактивная организация полилога. *Психологические исследования*. Москва, 2010. № 5. С. 15–25.
3. Брокмейер Й., Харре Р. Нарратив: проблемы и обещания одной альтернативной парадигмы. *Вопросы философии*. 2000. № 3. С. 29–42.
4. Василюк Ф.Е. Психология переживания. Москва, 1984. 200 с.
5. Вольский Н.В. Иван-Дурак, или Первобытная диалектика жизненного пути. *Независимый бостонский альманах «Лебедь»*. 2007. № 521. URL: <http://lebed.com/2007/art4956.htm>.

6. Гофман И. Анализ фреймов: эссе об организации повседневного опыта. Москва : Институт социологии РАН, 2003. 752 с.
7. Гуцол С.Ю. Психологічні особливості організації сюжетів «міфологічного типу» в контексті нарративного самопроектування особистості. *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2016. № 2. С. 38–44.
8. Донець О.І. Особливості самоприйняття жінок після розлучення. *Молодий вчений*. 2015. № 2. С. 380–383.
9. Знаков В.В. Тезаурусное и нарративное понимание событий как проблема психологии человеческого бытия. *Методология и история психологии. Психология человеческого бытия*. 2010. Т. 5. № 3. С. 105–119.
10. Карасик В.И. Языковые ключи. Москва : Гнозис, 2009. 406 с. URL: <https://www.twirpx.com/file/462305/>(дата звернення: 05.05.2021).
11. Кошова І.В. Суб'єктивна інтерпретація ситуацій як чинник міжособистісних конфліктів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 ; Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Київ, 2008. С. 78–198.
12. Кубрак Т.А. Интенция самопрезентации субъекта в различных видах дискурса. *Ситуативная и личностная детерминация дискурса*. Москва, 2007. С. 185–204.
13. Кубрякова Е.С. О понятиях дискурса и дискурсивного анализа в современной лингвистике. *Дискурс, речь, речевая деятельность: функциональные и структурные аспекты*: сборник обзоров. Москва, 2000. С. 16.
14. Любімова Ю.А. Сімейний нарратив: мереживо особистих історій : монографія. Київ, 2015. 194 с.
15. Нуркова В.В. Автобиографическая память: «сгущения» в субъективной картине прошлого. *Психологический журнал*. 2005. № 2. С. 22–32.
16. Нуркова В.В., Василевская К.Н. Автобиографическая память в трудной жизненной ситуации. *Вопросы психологии*. 2003. № 5. С. 93–102.
17. Павленко О.В. Формування життєвої перспективи в ситуації невизначеності. *Актуальні проблеми психології* : Збірник наукових праць Ін-ту психології імені Г.С. Костюка НАПН України. Житомир, 2015. Т. VII. № 39. С. 232–241.
18. Сартр Ж.-П. Тошнота. *Избранные произведения*. Москва, 1992. С. 15–176.
19. Сапогова Е.Е. Лабиринты автобиографии: экзистенциально-нарративный анализ личных историй. Санкт-Петербург : Алетейя, 2017. 364 с.
20. Кошова І.В. Суб'єктивна інтерпретація ситуацій як чинник міжособистісних конфліктів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 ; Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Київ, 2008. 223 с.
21. Чернявская В.Е. Дискурс как фантомный объект: от текста к дискурсу и обратно? *Когнитивия, коммуникация, дискурс*. 2011. № 3. С. 86–95. URL: <http://sites.google.com/site/cognitiondiscourse/>.
22. Чепелева Н.В. Розуміння та інтерпретація життєвого досвіду як чинник самопроектування особистості. *Наука і освіта*. 2014. № 9. С. 22–26.
23. Чепелева Н.В. Самопроектування особистості у кризових життєвих обставинах. *Особистість в умовах кризових викликів сучасності* : Матеріали методологічного семінару НАПН України. Київ, 2016. С. 28–34.
24. Чепелева Н.В., Рудницкая С.Ю. Дискурсивные технологии самопроектирующейся личности. *Psycholinguistics*. 2019. № 25 (1). С. 363–383. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/psling_2019_25_1_18.pdf (дата звернення : 06.04.2021).
25. Шилоська О.М. Структура, властивості й типи нарративів. *Наукові записки Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Актуальні проблеми сучасної української психології*. Київ, 2002. № 22. С. 313–325.

26. Эпштейн М.Н. Жизнь как тезаурус. *Консультативная психология и психотерапия*. 2007. Том 15. № 4. С. 47–56.
27. Crossley M.L. Introducing narrative psychology. Self, trauma and the construction of meaning. *Open university press*. Philadelphia, 2000. 14 p.

THE PSYCHOLOGICAL FEATURES OF DIVORCE INTERPRETATIONS MADE BY WOMEN IN THE CONTEXT OF NARRATIVE CONSTRUCTION OF THEIR EXPERIENCE

Iryna Kolobova

*G.S. Kostiyk Institute of Psychology of National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine,
2, Pankivska str., Kyiv, Ukraine, 01033
e-mail: ideal-p@ukr.net*

The article examines the psychological features of life experience interpretation, in particular, divorce experienced by women. Within the psychological and hermeneutic research approach and the “interpretive turn”, an interpretation of some experience is presented as the main mechanism for narrative construction. Interpretive processes are studied via identified and analysed meaning-forming functions and the value sphere; revealed implicit desires, intentions, motives; identified interpretive strategies and patterns. The article purpose is to develop a methodology to study how women understand and interpret their divorce, to reveal psychological features of such interpretation via narratives constructed by the divorced women. A multilevel model to study interpretive strategies is analyzed in the article; autobiographical texts describing divorce are used for this task. A current experience is the main mental phenomenon to be understood, and it acts in the mind as a separate component of total live experience – an event. Having problematic experiences, women form problem-saturated narratives, which, in turn, significantly reduce their self-esteem, lead to a passive attitude towards the problems, not allowing them to reveal their potential resources. Women interpret a divorce event through several stages: the phase of stress (even if divorce was initiated by a woman), the phase of transformation (restoration or stress deepening) and the phase when the past is analysed or ignored. Interpretive strategies are studied on the following plans: psycholinguistic, emotional, intentional and semantic. The psycholinguistic component reflects the principles of world categorization, the main thesaurus and lexical features. Emotional load is presented in the form of speech and textual markers for different emotions; it is explained through marker localization in the text, used stylistic means, alternation of expressive and neutral fragments. The intentional plan reveals reasons for choosing an interpretive strategy and the internal logic of narrative construction, so it is an important psychological determinant of cognitive processes. On the semantic-semantic plan, the process is studied how personal experience is transformed into corresponding assimilated personal forms, so thus the meaning space is enriched and expanded because new meanings are synthesized.

Key words: understanding and interpretation of one’s own experience, narrative construction, autobiographical narrative, female narrative, experience of divorce.